підтверджувати свою обізнаність, майстерність та подавати приклад для своїх колег. Становлення дикції може зайняти багато часу, тож для того, щоб не втрачати навички гарної та правильної вимови, потрібно не шкодувати часу, сили, витримки та старань, адже учитель – це майстер слова, і те, як він повідомить тему чи мету уроку, буде ключем у вирішенні будь-яких проблемних питань, які будуть поставати перед учнем.

Список використаних джерел

1. Культура фахового мовлення: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Н. Д. Бабич. – Чернівці: Книги – XXI, 2005. – 572 с.
2. Макаренко А. С. Деякі висновки з мого педагогічного досвіду: твори: в 7 т. – К., Т. 5. – 234 с.
3. Педагогіка: підручник. – К.: Знання, 2007. – 447 с.
4. Техника речи: учебное пособие для студентов филологического факультета. – М.: Гос. ИРЯ им. А. С. Пушкина, 2011. – 43 с.

Сергій Кондратьєв

ПРОТИДІЯ СОЦІАЛЬНИМ ЗМІНАМ, ЯК ОДНА З КЛЮЧОВИХ ПЕРЕПОН НА ШЛЯХУ ДО ЕФЕКТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З СІМ'ЄЮ

Сучасне українське суспільство проживає важкі трансформаційні зміни. Йому притаманна велика кількість негативних соціальних явищ. Одним із таких явищ є деструктивні процеси в сім'ї, які мають вплив на «здоров'я» соціуму в цілому.

Сім'я, як мікросоціум, забезпечує механізм підтримання руху суспільства у векторі розвитку та соціального прогресу і є невід'ємною складовою його існування. Тому для сім'ї в теперішній час важливо бути адаптивною, пластичною і мобільною, адже якщо не буде розвитку сім'ї – не буде й суспільного прогресу. Однією з актуальних проблем соціальної роботи з сім'ями є феномен протидії змінам. Він знижує ефективність, а в окремих випадках, і зводить нанівець соціальну роботу з сім'єю.

Протидія змінам є нормальним проявом людської сутності і її важливо враховувати при роботі з сім'ями. Будь-яка особа (або соціальна група) при зміні усталеного і звичного способу життя, в умовах розуміння відповідних позитивних перспектив, починає відчувати почуття протидії [2, с. 101].

Залежно від типології особистості клієнтів, розрізняють відкриту та приховану протидію соціальним змінам.

Відкрита протидія соціальним змінам зазвичай характеризується

неприйняттям проблеми, агресивною поведінкою стосовно особи, яка наголошує на необхідності змін та ініціюванням відкритої дискусії щодо цього. Натомість прихованій протидії характерне запізнення та пропуски клієнтом зустрічей із спеціалістами (соціальними працівниками, психологами), заперечення втручання сторонніх осіб у особисті справи, сумніви у компетентності спеціалістів, небажання надавати інформацію про себе і свій стан або надання неповної, недостовірної інформації [1, с. 92].

В обох випадках, в першу чергу, орієнтація соціального працівника повинна бути спрямована на налагодження ефективної комунікації та встановлення довірливих відносин із членами сім'ї, що значно полегшить подальшу взаємодію і в перспективі може дати позитивну динаміку у наданні соціальних послуг.

Задля подолання соціальної протидії змінам Шульга Т. І. радить впроваджувати продуктивні короткотермінові плани, що відразу дають позитивну динаміку [5]. Важливо щоб члени сім'ї відчули, що їх становище може змінюватися на краще і це не веде ні до втрат, ні до нових переживань. Під час візитів у сім'ю, при співбесіді з членами родини спеціаліст виділяє життєвонеобхідні проблеми, які сім'я може вирішити самостійно і в стислі терміни. Велику увагу необхідно приділяти побутовим умовам, в яких проживає сім'я. Зміна побутових умов є позитивним показником, якого можна досягти на початковому етапі роботи.

Багато сімей, які стають об'єктом соціального впливу, вже мають негативний досвід спілкування з представниками влади у вигляді карних санкцій і попереджень. Розгляд особистих проблем «сторонніми особами» у більшості випадків є неприйнятним для будь-якої родини. Він може проявлятися на рівні вербальної, поведінкової і афективної (емоційної) реакції членів родини на візит соціального працівника і втручання органів захисту дітей в життя сім'ї [4, с. 28].

Враховуючи індивідуальні психологічні фактори кожного члена родини та соціальний досвід сім'ї в цілому, стає можливим усунення протидії змінам. Важливо використовувати широкий спектр заходів, в тому числі мотивувати та наснажити членів сім'ї до позитивних змін.

Наснаження (емпаумент) сприяє формуванню в особистості нового світогляду, спрямування її на конструктивне ставлення до життєвих обставин, вироблення активної позиції, стратегії поведінки, яка б сприяла покращенню ситуації та унеможливлювала б виникнення рецидивів негативних подій у майбутньому.

Ми підтримуємо думку Кривоконь Н. І., щодо того, що наснаження орієнтоване, в першу чергу, на досягнення змін в емоційній, когнітивній та поведінковій сфері. На рівні емоцій у членів сім'ї мають з'явитися відчуття впевненості в своїх силах, енергетичне насичення, певне піднесення, натхнення тощо. На когнітивному рівні, має відбутися переоцінка

можливостей, сформуватися позитивне, конвергентне мислення, розкритися потенціал тощо. Поведінкова сфера особистості має характеризуватися активністю, прагненням реалізації планів і конкретними діями, налагодженням взаємодії з іншими, побудовою нових стосунків, пошуком однодумців та ін. [3, с. 195].

Разом з тим слід звернути увагу на підхід мотивування до позитивних змін клієнта, який тісно переплітається із наснаженням. Адже неможливо отримати позитивну динаміку у вирішенні проблемної ситуації без наявності особистісної вмотивованості клієнтів. Мотивуючи сім'ю до позитивних змін слід розуміти, що всі дії соціального працівника мають бути направлені на мотивацію всіх її членів і повинні спонукати їх до дії.

Основними формами організації мотивуючого процесу, з огляду на використання підходів наснаження, мають бути: порада у вигляді представленої на розгляд клієнтові пропозиції щодо вирішення проблеми; переконання, що базується на роз'ясненні сутності явищ та процесів, причинно-наслідкових зв'язків, аргументації тощо; іноді – наслідування якимось взірцям, прагнення досягти привабливого для суб'єкта результату, який вже отримали інші за подібних обставин. Такою мотивуючою формою, що потребує особливого ставлення, може бути прохання. Важливо, щоб воно було сформульовано ясно, зважено, чемно та супроводжувалося проявом поваги до права клієнта відмовитися. Неприпустимими формами організації мотивуючого процесу в соціальній роботі є маніпуляція та директивні методи (наказ, примушування, санкції) [1, с. 97].

Також важливим елементом мотивування сім'ї до позитивних змін є вміння соціального працівника переорієнтувати її з проблемного поля у поле задоволення потреб сім'ї. Слід пам'ятати, що зміни – це тривалий процес, який потребує великих зусиль у роботі як соціального працівника, так і самої сім'ї. Досягнення видимих результатів можливе лише через певний проміжок часу.

Підводячи підсумок слід зауважити важливість подолання соціальної протидії змінам, як ключового фактору. Адже без бажання членів сім'ї змінювати стан ситуації, прикладати зусилля до подолання труднощів, активно брати участь у власному житті, стане неможливою позитивна динаміка розв'язання кризових періодів в сімейному середовищі. Використавши підходи наснаження та мотивування, соціальний працівник може впливати на попередження та вирішення кризових ситуацій в сім'ї і навіть допомагати сім'ям, які знаходяться на грані розпаду.

Список використаних джерел

1. Технології соціально педагогічної роботи з сім'ями: навчально методичний посібник / А. Й. Капська, І. В. Пєша, О. Ю. Міхеєва, М. Г. Соляник. – К.: Слово, 2015. – 328 с.

2. Консультирование до и после теста на ВИЧ: руководство. – М.: Права человека, 2007. – 115 с.
3. Кривоконь Н. І. Поняття наснаження в аспекті психології соціальної роботи / Кривоконь Н. І. // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – К., 2011. – Т. XIII, ч. 3. – С. 190–198.
4. Райкус Дж. Социально-психологическая помощь семьям и детям групп риска: практическое пособие: в 4 т. / Райкус Дж., Хьюз Р. – СПБ.: Питер, 2009. – Т. II: Планирование и симейно ориентированая социальная робота. – 256 с.
5. Шульга Т. И. Робота с неблагополучной семьей: учеб. пособие / Шульга Т. И. – М.: Дрофа, 2005. – 254 с.

Олена Король

АДАПТАЦІЯ УЧНІВ ІЗ СІМЕЙ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО НОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Довгострокові воєнні дії на сході нашої держави зумовили виникнення надзвичайно складної ситуації, як політичної, так і соціально-економічної в Україні, що спричинило занепокоєння щодо соціально-психологічного стану тієї частини населення, якій довелося мігрувати до більш безпечних регіонів. Внаслідок цього проблема теоретичного осмислення і практичного впровадження комплексної соціальної допомоги, надання внутрішньо переміщеним особам та їх сім'ям ряду першочергових соціальний послуг, посідає чільне місце в українському суспільстві.

Ситуація постійного стресу, зумовленого вимушеним від'їздом з постійного місця проживання, порушення стабільності та звичного стану життя, втрата годувальників, друзів, родичів, позбавлення батьківської турботи негативно впливає на особистість. Найгостріше ця ситуація сприймається дітьми, які психологічно чутливі до складних ситуацій. Тяжке становище провокує виникнення відчуття дискомфорту, зниження соціальної активності та самооцінки, зростання тривожності, агресивності, появи негативного ставлення, що призводить до соціальної дезадаптації, а звідси випливають її прояви: агресивна поведінка, конфлікти з вчителями і ровесниками, вживання алкоголю і наркотиків, здійснення правопорушень (бійки, крадіжки й ін.) невідвідування школи, бродяжництво, спроби суїциду та ін. [6; 5, с. 31–34].

Якщо схарактеризувати особливості соціально-педагогічної роботи з